

איך מגינים על זכויות ההורים המזדקנים במצבים של היעדר כשירות? כיצד פותרים סכסוך בין אחים? ומה לגבי מטפל מסור שמחתיים את ההורה על הרשאות לביצוע פעולות בחשבון? מדריך לשלום בית משפטי

הכל נשאר במשפחה - או שלא

מאת ליטל זוברוביץקי

יום כיפור מתקרב, וכנהוג, אליו נלווה חשבון הנפש שבין אדם לחברו וגם בין האדם למשפחה. תהיך תפקיד ההורים לדאוג לילדיהם ולהגן עליהם מפני ניצול והשפעות שליליות, אך מה קורה כאשר הילדים מתבגרים וההורים מודקנים ודוקא הם אלה שעלולים להיות נתונים לניצול (מכית ומחוצ) באופן שביא לריי קון המשאבים שצברו לאורך חייהם? כיצד ניתן להתמודד עם הסיכונים האורבים לפתחם של ההורים המודקנים? מוסף ממון גיבש מדריך בנושא באמצעות עו"ד פיני אביב ממשרד פיני אביב המתמחה בדיני משפחה ועו"ד יואב טל ממשרד.

מה ניתן לעשות כאשר נפגעת כשירותו של אדם קשיש?

כשירותו של אדם לבצע פעולות נקבעת על ידי רופאים מומחים (וב"פרט מתחום הפסיכיאטריה והפסיכר גריאטריה), הבוחנים את התמצאותו בחיי היום-יום ואת יכולתו לעבד מידע ולקבל החלטות לטובתו. כאשר אדם מוכרח כלא כשיר, בית המשפט רשאי למנות לו אפוטרופוס שיפ על לטובתו. לדברי עו"ד פיני אביב, ההמלצה היא לנסות ולקבל חוות דעת מקצועית בזמן אמת, המעידה על היעדר כשירות משפטית או על כשרות מופחתת, משום שבאמצעותה ניתן לפעול משפטית להשגת נכסים שהוצאו מידי ההורה הלא כשיר. עם זאת, גם במקרים שבהם ההורים לא הגיעו לדרגה האמורה הם עלולים להיקלע למצב שבו רצונם החופשי נפגע, כתוצאה מהשפעה פסולה של גורמים המנצלים את מצוקתם. בדרך כלל, המדובר בכאלה הסר

בלים מהפרעה או מחלת נפש (כרמה שאינה פוגעת בכשירות אך מפחיתה תפקוד), ממחלת אלצהיימר או ממצב דמנטי, מתלות פיזית או נכות, מב"דירות קשה או תלות נפשית גבוהה. הניצול במצבים הללו מתאפיין לרוב בכמה ררכים אופייניות: בקבלת טר"ות הנאה, בהשתלטות על רכוש ובהשפעה דומיננטית על האופן שבו אותו אדם יודיש את רכושו לאחר מותו. פעמים רבות מוצאים עצמם הורים שחוו ניצול שכזה במצב שבו קופתם התרוקנה כמעט לחלוטין והם נתונים חסרי רכוש וללא יכולת קיום.

מה ניתן לעשות כאשר צד שלישי הטפל בהורה קשיש מנצל את תשישותו?

במקרים מסוימים, הורים מודקנים מנוצלים על ידי גורמים שהופקרו על הטיפול, כאשר אותם גורמים מניצלים את הקרבה ואת התלות המתפתחת כרי לזכות באמונו של אותו פיני אביב ויואב טל, התרופה הטור בה ביותר במצבים הללו היא לשמור על קשר שוטף עם ההורה, לבקר אצלו בשעות לא שגרתיות ולהגיע מעת לעת בשעות שבהן הוא בדרך כלל עם הגורם המטפל. בנוסף, חשוב לעיתים, אנו עדים למצבים שאותם הורים בודדים נתונים לניצול על ידי מאהבת הנכנסת לחייהם ומקרים אלה אף מתאפיינים בהפרשי גיל גדולים. במקרים אחרים, הקשר הופך לזוגיות שבמהלכה משתלטת אותה מאהבת (וכמובן שיכול להיות גם מאהב) על הרכוש ועל הירושה העתידית, הם מסבירים.

המקרים הללו מורכבים, משום שלא קל להבחין בין מצבים לגיי טימיים של זוגיות טובה שבה כל צד רוצה לדאוג לרווחת האחר ככל יכולתו, לבין מצבים של ניצול חולשה ומצוקה שבה צד אחד מנצל את הצד האחר. מומלץ לפעול לשכנוע ההורה לערוך הסכם חיים משותפים או הסכם

עו"ד פיני אביב (בתמונה) ממליץ להורים "לא להעביר רכוש לילדים במהלך חייהם במתנה, בטח ללא תנאים מגבילים וברורים"

ניסיונות להשתלט על הרכוש אינה פשוטה. בנוסף, קשה לאבחן מתי המ"דובר ברצון של הורה לעזור לילדו הקרוב (כתימכה כלכלית או הכרת תורה) לבין השתלטות של הילד על רכוש ההורה. עו"ד אביב וטל מציינים כי המור"רכבות האמורה משתקפת במקרה

שנרדן בפסיקה, בו המדובר באב שלו היו שלוש בנות והוא חי בזוגיות שנייה עם ירועה בציבור. אחת הבנות התגוררה בביתו של האב. ברבות הימים, התעורר חששה של הבת שמא הירועה בציבור תשתלט על הרכוש והיא שכנעה את אביה להעביר אליה פרקע חקלאית שהייתה כבעלות. הבת הסתמכה על העברה זו (שנע"תה בת במקור מתוך רצון טוב) והחלה לבנות את ביתה על הקרקע. לימים, פרקע סכסוך קשה בין האב לבת, שבו סוב בין השאר גם בעניין יחסה של הבת לבת זוגו של האב. הבת קראה לאביה ולבת זוגו בשמות גנאי ואף עתרה להרחקתו בצו הגנה מהנחלה. באותו עניין, קבע בית המשפט שיש לקרוא לתוך ההסכם תנאי מפסיק דובר הצורך בכיבוד ההורים וכש"

ממון ואף לערוך צוואה על מנת שלא להותיר את המצב המשפטי פרוץ או בלתי ברור.

מתי יבטל בית המשפט מתנה שנתן הורה קשיש לאחד מילדיו?

במקרים לא מעטים. כאשר יש מס"פר ילדים, קורה שאחד מהילדים קרוב במיוחד להורה והוא זה הרואג לו באופן שוטף ומטפל בו, בעוד הילדים האחרים מצויים בקשר תחות הרוק. לעיתים, מצוין עו"ד פיני אביב, הילד הקרוב להורה מנצל את המצב כרי להשתלט על רכושו "מתחת לאפס" של הילדים האחרים. גם במקרה זה, הבתנה בין עורה לגיטימית של הבן להורה (כגון: מתן ייפוי של ההורה לבן לפעול בחשבונו על מנת לסייע לו בביצוע פעולות שוטפות) לבין

תנאי זה מופר, הרי שהסכם המתנה מתבטל. במקרה אחר, העניקו הורים לבתם דירה במתנה ואף חתמו על ייפוי כוח בלתי חוזר לצורך העברתה (אך מסי"בות שונות הרישום לא הושלם). הבת התנהגה בצורה מחפירה להוריה והם טענו שהיא תקפה את האם והפעילה נגדם סחיסות ואיומים. במקרה זה, בית המשפט פסק שהתחייבות ההורים לתת במתנה דירה לבתם בטלה כתר"צאה מהתנהלותה המחפירה. במקרה נוסף, אדם שהיה קרוב לגיל 80 עמד לעבור ניתוח והוא חתם על הסכם עם אשתו ולפיו הם יעבירו את הזכויות בדירה לבנם המשותף (שהיה כבן 15) וכי הם ימשיכו להתגורר בדירה והבן לא יוכל להוציאם מהדירה. לאחר שהתאושש מהניתוח, נקלעו ההורים לסכסוך קשה והאב הרוחק מהבית בצו שיפוטי (ולא שב אליו) ומצא עצמו ללא מקום מגורים ואף לן במקומות שונים, לרבות בגנים ציבוריים. גם במקרה זה, בית המשפט קבע מטעמים שונים (לרבות בהתחשב במצבו הכלכלי של האב) שהמתנה בטלה. לדברי עו"ד פיני אביב העצה הפרקטית בקשר זה ניתנת בראש ובראשונה להורים: "אין זה רצוי לה"עביר את הרכוש (כגון: הדירה שבה הם מתגוררים, או העסק שממנו הם מתקיימים וכיוצ"ב) לילדים במהלך חייהם במתנה ולבטח אין לעשות זאת מבלי שלמתן המתנה יתלו תנאים מגבילים וברורים. לילדים הסבורים שקיים חשש ממש להשתלטות על רכוש ההורים מצד אחד האחים, ההמלצה היא שלא "להירד" בשמירה, לשמור ולחזק את הקשר עם ההורה, להיות מעורב מבלי להגיע עימו חלילה לעימות מיותר וכמובן להסתייע בייעוץ משפטי.

איור: גיא מורד